

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΦΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Αργυροπούλου, Μαρία Ιωάννα,
Κλινικός Ψυχολόγος, MSc, Ph.D. -
Ψυχοθεραπεύτρια Γνωσιακής /
Συμπεριφοριστικής κατεύθυνσης
gmargirop@gmail.com, www.argiropoulou.gr

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Η ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από μια προοδευτική σειρά μεταβολών που καθορίζεται από:

ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΑΥΞΗΣΗ

ΜΕΙΩΣΗ Ή ΦΘΟΡΑ

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- Ο άνθρωπος εξαρτάται από τους γονείς του για πάρα πολλά χρόνια
- Μακρά περίοδος μάθησης και αλληλεπιδράσεων με άλλους πριν την ανεξαρτητοποίηση
- Οι έμφυτοι παράγοντες επιδρούν και καθορίζουν την ανάπτυξη πριν και μετά τη γέννηση
- Οι αναπτυξιακές αλλαγές είναι προκαθορισμένες και σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητες από το περιβάλλον
- Η σειρά εμφάνισης κάποιων συμπεριφορών δεν καθορίζεται, ούτε μεταβάλλεται από εξωτερικές παρεμβάσεις (άσκηση, εμπειρία)
- Η παρατεταμένη παρεμπόδιση μιας λειτουργίας ενδέχεται να οδηγήσει στην καθυστέρηση εμφάνισης μιας λειτουργίας

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- Οι βιολογικοί παράγοντες προδιαθέτουν τα άτομα για ορισμένους τύπους συμπεριφοράς και τα διαφοροποιούν ως προς τη σωματική διάπλαση, τις νοητικές ικανότητες, το φύλο, το ρυθμό ανάπτυξης, τις δυνατότητες για μάθηση, τη δραστηριότητα, την ευαισθησία ή την ανοχή στις απογοητεύσεις
- Ο ρόλος των ενδογενών παραγόντων είναι μεγαλύτερος τους πρώτους μήνες της ανάπτυξης και καθορίζουν μια συγκεκριμένη διαδοχή κάποιων τύπων συμπεριφοράς,
- Ο ρυθμός εμφάνισης αυτών των συμπεριφορών κυμαίνεται από 0-5 μήνες από παιδί σε παιδί
- Κάθε στάδιο ανάπτυξης χαρακτηρίζεται από τυπικές μορφές συμπεριφοράς που αφορούν διαφορετικούς τομείς ανάπτυξης (π.χ. κινητική, νοητική, ψυχοσεξουαλική, ψυχοκοινωνική) και αποτελούν το αντικείμενο του κλάδου της Εξελικτικής Ψυχολογίας

ΠΩΣ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΟΙ ΤΥΠΟΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ;

Μάθηση

Βιολογική
ωρίμανση

ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

- Οι ικανότητες ή δεξιότητες που οικοδομούνται σε αναπτυσσόμενα πρότυπα συμπεριφοράς καταλήγουν σε γρηγορότερη μάθηση
- Όσο ωριμότερος είναι ο οργανισμός τόσο ταχύτερη είναι η μάθηση
- Η πρόωρη μάθηση είτε έχει πρόσκαιρα αποτελέσματα ή δεν έχει αποτέλεσμα ή έχει αρνητικό αποτέλεσμα

ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥ ERIKSON

Βρεφική ηλικία	Προσχολική ηλικία	Σχολική ηλικία	Εφηβεία	Νεότητα	Μέση ώριμη ηλικία	Γεροντική ηλικία
Βασική εμπιστοσύνη ή δυσπιστία						
Αυτονομία ή αμφιβολία						
Πρωτοβουλία ή ενοχή						
Φιλοπονία ή κατωτερότητα						
Ταυτότητα ή σύγχυση ρόλων						
οικειότητα ή απομόνωση						
πανανθρώπινο ενδιαφέρον ή αυτό-απορρόφηση						
ικανοποίηση ή απόγνωση						

ΒΡΕΦΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

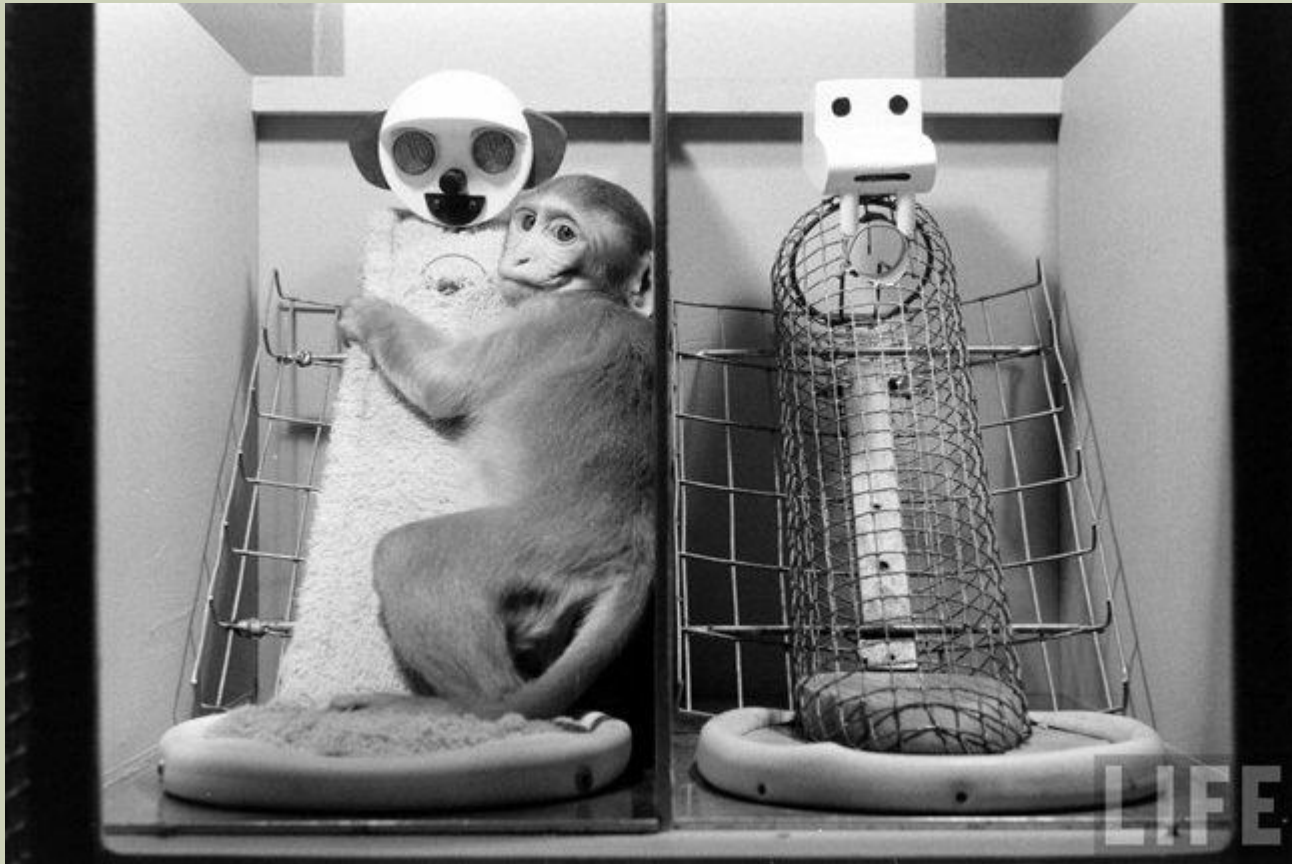
Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΒΡΕΦΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ (ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΕΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 2ΟΥ ΕΤΟΥΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ)

- Κατά τη χρονική αυτή περίοδο της ζωής του παιδιού παρατηρείται ταχύτατη ανάπτυξη τόσο στο σωματικό όσο και στον ψυχοκοινωνικό τομέα (έλεγχος μυϊκού συστήματος, όρθια στάση, βάρδιση).
- Το παιδί κατακτά την ικανότητά του να αυτοεξυπηρετείται.
- Νοητικά διανύει το αισθησιο-κινητικό στάδιο: τα αντανακλαστικά αποτελούν τα πρώτα μέσα που διαθέτει ο άνθρωπος για την επιβίωση και την προσαρμογή στο περιβάλλον & αποτελούν τη βάση για την ανάπτυξη εκούσιων δραστηριοτήτων. Σημαντικό ρόλο στην διαδικασία αυτή παίζουν οι αισθήσεις και η ικανότητα της κίνησης που αποκτά το βρέφος. Μ' αυτό τον τρόπο δημιουργούνται τα πρώτα σχήματα (αισθησιοκινητικά)

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΒΡΕΦΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ (ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΕΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 2ΟΥ ΕΤΟΥΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ)

- Οι πρώτες συναισθηματικές αντιδράσεις εκδηλώνονται με γενικό και ακαθόριστο τρόπο ως γενική διέγερση ή έξαψη, και στη συνέχεια διαφοροποιούνται πρώτα τα αρνητικά και αργότερα τα θετικά συναισθήματα
- Στο τέλος του δεύτερου έτους το βρέφος εκφράζει συγκεκριμένα συναισθήματα όπως φόβος, θυμός, ζήλια, χαρά, στοργή
- Τα παιδιά 2-3 ετών συμπεριφέρονται επιθετικά όταν οι γονείς τους προσπαθούν να τα περιορίσουν και να ασκήσουν τον ρόλο τους
- Τα παιδιά 2-3 ετών μπορεί να κλωτσήσουν ή να χτυπήσουν. Η επιθετικότητά τους είναι συντελεστική και αποσκοπεί στην απόκτηση ή διατήρηση κάποιου παιχνιδιού/ αντικειμένου

ΤΟ ΠΕΙΡΑΜΑ ΤΟΥ HARLOW: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΕΙ Η ΜΗΤΕΡΑ

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΒΡΕΦΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ (ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΕΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 2ΟΥ ΕΤΟΥΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ)

- Στο πρώτο χρόνο το βρέφος είναι απόλυτα εξαρτημένο και έχει ανάγκη την αδιάκοπη παρουσία της μητέρας για την ικανοποίηση των βασικών του αναγκών
- Η απλή ικανοποίηση των βιολογικών αναγκών, χωρίς την ανάλογη στοργή, σωματική επαφή και συναισθηματική ασφάλεια αφήνει το βρέφος συναισθηματικά ανικανοποίητο
- Ο θηλασμός δεν επιτελεί μόνο τη λειτουργία της θρέψης, αλλά συμβάλλει στη νοητική & στη συναισθηματική ανάπτυξη του βρέφους καθώς και στην καλύτερη σωματική υγεία
- Χαρακτηριστικές εκδηλώσεις αποτελούν το χαμόγελο και η προσκόλληση στο μητρικό πρόσωπο με συνακόλουθες αντιδράσεις το άγχος προς τα άγνωστα πρόσωπα και το άγχος αποχωρισμού από τη μητέρα
- Βασική σύγκρουση: Βασική εμπιστοσύνη/ δυσπιστία

**ΠΡΩΤΗ ΠΑΙΔΙΚΗ
Η΄ ΝΗΠΙΑΚΗ ΗΛΙΚΙΑ**

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΝΗΠΙΑΚΗ ΗΛΙΚΙΑ (ΑΠΟ ΤΟ 30 ΕΩΣ ΤΟ 60 ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ)

- Κατά τη διάρκεια της νηπιακής ηλικίας το παιδί επεκτείνει τις προσπάθειες του στην κατάκτηση της αυτονομίας και της αυτάρκειας, απαραίτητων στοιχείων για τη μετάβασή του στο επόμενο στάδιο
- Νοητικά διανύει το στάδιο της προ-λογικής νόησης. Καταλυτικό ρόλο παίζει η ανάπτυξη της γλώσσας, που σηματοδοτεί την έναρξη της ικανότητας του συμβολισμού και των εσωτερικών αναπαραστάσεων. Σ' αυτή την φάση της ανάπτυξης το νήπιο, σκέφτεται με βάση το αντιληπτικά επικρατέστερο, παραβλέποντας ορισμένες παραμέτρους. Επίσης, η σκέψη και η επικοινωνία του χαρακτηρίζεται ως εγωκεντρική, καθώς αντιλαμβάνονται το περιβάλλον και τους άλλους μόνο μέσα από την δική τους προοπτική. Δεν υπάρχει αντίληψη του όλου ή κατανόηση της σχέσης αιτιάς-αποτελέσματος. Μαγική σκέψη (τα φυσικά φαινόμενα αποδίδονται σε αυθαίρετα αίτια

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΝΗΠΙΑΚΗ ΗΛΙΚΙΑ (ΑΠΟ ΤΟ 3Ο ΕΩΣ ΤΟ 6Ο ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ)

- Οι συναισθηματικές αντιδράσεις εξειδικεύονται περισσότερο – τα συναισθήματα αποκτούν μεγάλη ποικιλία έκφρασης
- Βασική συναισθηματική αντίδραση ο θυμός που συχνά εκφράζεται με ξεσπάσματα οργής
- Τα ξεσπάσματα θυμού των μικρών παιδιών μειώνονται κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας και σχεδόν εξαφανίζονται μέχρι τα 4 έτη-Η προσπάθεια αντεκδίκησης στις περιπτώσεις που το παιδί δεχτεί επίθεση από άλλο παιδί ή ματαιωθεί αυξάνει μετά τα 3 έτη
- Το παιδί συνεχίζει να έχει πολύ μεγάλη ανάγκη την μητρική επαφή και στοργή-στέρωση της μητρικής φροντίδας ή απουσία της μητέρας στη νηπιακή ηλικία οδηγεί σε νοητική και γλωσσική καθυστέρηση και προβλήματα προσαρμογής

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΝΗΠΙΑΚΗ ΗΛΙΚΙΑ (ΑΠΟ ΤΟ 30 ΕΩΣ ΤΟ 60 ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ)

- Σταδιακά γίνεται πιο σημαντικός και ο ρόλος του πατέρα των αδερφών και των υπόλοιπων προσώπων της οικογένειας
- Οι γονείς λειτουργούν ως πρότυπα συμπεριφοράς προς ταύτιση και μίμηση και επηρεάζουν επίσης το παιδί μέσω των μεθόδων πειθαρχείας
- Με την είσοδο στο παιδικό σταθμό και το νηπιαγωγείο ο κοινωνικός ορίζοντας διευρύνεται με τους συνομηλίκους και άλλα πρόσωπα-κοινωνικοποίηση, μείωση εγωισμού, μίμηση συνομηλίκων
- Αντίληψη διαφορών δύο φύλων- ταύτιση με γονέα ίδιου φύλου και υιοθέτηση φυλετικού ρόλου-ο φυλετικός ρόλος επηρεάζεται από στερεότυπα που μεταφέρονται από γονείς στο παιδί

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΝΗΠΙΑΚΗ ΗΛΙΚΙΑ (ΑΠΟ ΤΟ 3Ο ΕΩΣ ΤΟ 6Ο ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ)

- Βασικές συγκρούσεις:

Αυτονομία- ντροπή/ αμφιβολία

Πρωτοβουλία – ενοχή

- Το παιδί εγκαταλείπει την παθητική εξάρτηση του βρέφους-προσπαθεί να ασκήσει έλεγχο στο σώμα του και στο περιβάλλον και αρχίζει να παίρνει πρωτοβουλίες και να γίνεται δημιουργικό

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΙΔΙΚΗ Ή ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ (Η ΣΧΟΛΙΚΗ) ΗΛΙΚΙΑ (ΑΠΟ ΤΟ 60 ΕΩΣ ΤΟ 120 ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ)

- Οι αλλαγές στη βιολογική ανάπτυξη των παιδιών αλλά και η εισαγωγή της κοινωνικής ομάδας των συνομηλίκων στη ζωή τους αποτελούν τη βάση στην οποία οικοδομούνται οι αλλαγές στον γνωστικό και ακαδημαϊκό τομέα, στην κοινωνικότητα και την αίσθηση του εαυτού.
- Το σχολείο και ο δάσκαλος επιδρούν επίσης στη διαμόρφωση της προσωπικότητας: Το «ιδανικό σχολείο» δίνει ευκαιρίες στο παιδί να ασκηθεί σε ποικίλους κοινωνικούς ρόλους & ενισχύει το συναίσθημα της προσωπικής αξίας και την ευελιξία

Η ΛΑΝΘΑΝΟΥΣΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΑΠΟ 5-6 ΕΩΣ 11 ΕΤΩΝ, FREUD)

- 1) Η ανάπτυξη ποικίλων νοητικών, κατασκευαστικών και ακαδημαϊκών ικανοτήτων ή δεξιοτήτων, καθώς και η ανάπτυξη της απαραίτητης εσωτερικής παρώθησης και κινητοποίησης για την επίτευξη τους.
 - 2) Η ανάπτυξη της ικανότητας για κοινωνικοποίηση μέσα από διαπροσωπικές αντιδράσεις τόσο με συνομηλίκους, όσο και με ενηλίκους.
 - 3) Η ταυτοποίηση με συνομηλίκους του ίδιου φύλου και η δημιουργία ομάδων.
 - 4) Η προοδευτική αύξηση της αυτονομίας και ανεξαρτησίας.
 - 5) Η ανάπτυξη της ικανότητας χειρισμού του άγχους.
- ανάπτυξη της ικανότητας για απλές λογικές διεργασίες που αφορούν κυρίως την ταξινόμηση και τη συσχέτιση διαφόρων νοητικών στοιχείων (Piaget)

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ (Η ΣΧΟΛΙΚΗ) ΗΛΙΚΙΑ (ΑΠΟ ΤΟ 60 ΕΩΣ ΤΟ 120 ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ)

- Νοητικά διανύει το στάδιο της συγκεκριμένης λογικής σκέψης: Τα παιδιά κατακτούν την λογική σκέψη, λαμβάνουν υπόψη τους τόσο διαφορετικές παραμέτρους όσο και τους άλλους (κατάργηση της εγωκεντρικής επικοινωνίας). Τα κύρια ελλείμματα που εμφανίζονται αφορούν την αφηρημένη σκέψη. Αντιλαμβάνονται ότι οι άλλοι μπορεί να έχουν άλλη άποψη από τη δική του

ΒΑΣΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ: ΕΠΑΡΚΕΙΑ/ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ – ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ/ ΚΑΤΩΤΕΡΟΤΗΤΑ

- Αν τα παιδιά έχουν ήδη αποκτήσει τα χαρακτηριστικά της εμπιστοσύνης , της βεβαιότητας και της πρωτοβουλίας , έχουν άνεση στην αναγνωστική
- δεξιότητα, πειθαρχούν στους κανόνες του ομαδικού παιχνιδιού, ανταποκρίνονται στις σχολικές τους υποχρεώσεις, τότε αναδύονται με το
- χαρακτηριστικό της φιλοπονίας, που συνοδεύεται με συναισθήματα υπεροχής. Έτσι το παιδί νιώθει ότι είναι ικανό , άξιο , επιδέξιο , αποτελεσματικό να αντιμετωπίζει νέες καταστάσεις και να ασκεί έλεγχο στο περιβάλλον του. Το περιβάλλον του παιδιού (οικογένεια - σχολείο) πρέπει να είναι σε θέση να ενθαρρύνει το ενδιαφέρον και τον ενθουσιασμό του παιδιού να γνωρίσει τον κόσμο γύρω του, συμβάλλοντας έτσι να δημιουργηθεί στην ψυχή του παιδιού το συναίσθημα της εργατικότητας και της φιλοπονίας.

ΒΑΣΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ: ΕΠΑΡΚΕΙΑ/ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ – ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ/ ΚΑΤΩΤΕΡΟΤΗΤΑ

- Κάποια παιδιά έχουν ήδη αποκτήσει τα χαρακτηριστικά της δυσπιστίας, της ντροπής, της ενοχής, δυσκολεύονται να ανταποκριθούν στα σχολικά τους καθήκοντα, διακατέχονται από συναισθήματα μειονεξίας και κατωτερότητας και οδηγούνται προς τη σχολική αποτυχία και τη φυγή από το σχολείο. Τα παιδιά αυτά παραμένουν υπερβολικά εξαρτημένα και προσκολλημένα στο μητρικό πρόσωπο, δεν μπορούν να ενεργοποιηθούν και να εστιάσουν τη ζωτικότητά τους σε νέες επιδιώξεις. Έτσι παλινδρομούν στις προηγούμενες πρωτογενείς σχέσεις και προσωπικούς δεσμούς χωρίς να επιδίδονται σε νέα πράγματα και δεξιότητες.
- Επίσης συναισθήματα μειονεκτικότητας μπορούν να δημιουργηθούν όταν οι επιδιώξεις που θέτουν οι άλλοι ή το ίδιο το παιδί είναι εξωπραγματικές.
- ✓ Στις περιπτώσεις αυτές το παιδί μπορεί να αισθανθεί ότι τίποτα δεν μπορεί να κάνει κάτι σωστά και έτσι κάθε φορά να εγκαταλείπει το έργο πριν ακόμα το ολοκληρώσει.

ΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ (ΑΠΟ ΤΟ 12 ΕΩΣ ΤΟ 19 ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ)

- Η εφηβική ηλικία χαρακτηρίζεται από ραγδαίες βιολογικές αλλαγές και γρήγορη σωματική ανάπτυξη, οι οποίες οδηγούν τον έφηβο στη σεξουαλική ωριμότητα, σε νέο τρόπο σκέψης, κοινωνικότητας και σε μία πολυδιάστατη αίσθηση εαυτού.
- Νοητικά διανύουν το στάδιο των αφαιρετικών συλλογισμών. Συντελείται η ανάπτυξη της λογικής σκέψης, βελτιώνεται η ικανότητα για κατανόηση και ερμηνεία, επιτυγχάνεται η κατάκτηση της αφηρημένης σκέψης. Κατανόηση νοητικών συλλογισμών αποδεδειγμένη από τα συγκεκριμένα αντικείμενα-ικανότητα υποθετικών συλλογισμών –χρήση υποθετικοπαραγωγικής σκέψης για επίλυση προβλημάτων- ανάπτυξη ολοκληρωμένων συστημάτων εννοιών και αξιών

ΣΤΟΧΟΙ ΕΦΗΒΕΙΑΣ

- Αποδοχή της νέας μορφής του εφηβικού σώματος και σεξουαλικοί προβληματισμοί
- Διαμόρφωση μιας ώριμης ετερόφυλης σχέσης
- Εξασφάλιση μιας βέβαιης προοπτικής για οικονομική ανεξαρτησία με την επιλογή και τη συστηματική προετοιμασία για την άσκηση ενός επαγγέλματος
- Απόκτηση συναισθηματικής αυτονομίας από γονείς και άλλους ενηλίκους και έντονες σχέσεις με συνομήλικους
- Διαμόρφωση μιας σαφούς και ολοκληρωμένης εικόνας εαυτού
- Αποσαφήνιση ενός σχεδίου ζωής
- Απασχόληση με έντονες πνευματικές διεργασίες

ΕΦΗΒΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

- Οι αλλαγές που συμβαίνουν στην εφηβική προσωπικότητα έχουν την αφετηρία τους σε ατομικούς, βιολογικούς, ψυχολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες (π.χ. αλλαγές στο ενδοκρινολογικό σύστημα, ωρίμανση γενετήσιας λειτουργίας, κατάκτηση αφαιρετικής σκέψης, κοινωνικές αντιλήψεις, κατανομή εργασίας κ.τ.λ.)
- Η ολοκλήρωση της βιολογικής ωρίμανσης δεν συμπίπτει απαραίτητα με την ενηλικίωση από ψυχολογικής πλευράς
- Τα αγόρια μπαίνουν στην ηλικία κατά μέσο όρο 2 χρόνια αργότερα συγκριτικά με τα κορίτσια

«η εφηβεία αρχίζει ως ψυχοβιολογικό φαινόμενο και απολήγει σε ψυχοκοινωνικό φαινόμενο»

ΕΦΗΒΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

- Αποδέσμευση από γονικές εξαρτήσεις
- Έντονο ενδιαφέρον για συναναστροφές με συνομιλήκους και συμμόρφωση με αυτούς-κίνδυνος υιοθέτησης επικίνδυνων συμπεριφορών
- Βασική σύγκρουση: ταυτότητα-σύγχυση ρόλων
- Σύμφωνα με τον Erikson (1956, 1963), η ταυτότητα, για τον σχηματισμό της οποίας απαραίτητο κομμάτι αποτελεί η ανάπτυξη του εγώ, καθορίζει την ικανότητα ενός ατόμου για σκόπιμη δράση.

ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΗ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ: ΕΝΑ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

(ARNETT, J. 2000, 2004, 2006)

- **Παραδοσιακή οριοθέτηση:** Κυρίως εφηβεία: 11-16 ετών, εφηβική νεότητα: 16-20 (Παρασκευόπουλος 1982).
- **Αναδυόμενη ενηλικίωση:** (18° - 25°, ή 30ό έτος), ο όρος αυτός αποτελεί ένα νέο τρόπο αντίληψης της περιόδου ανάμεσα στην εφηβεία και την αρχή της ενηλικίωσης και περιγράφει μια περίοδο με δυναμικό, μεταλλασσόμενο και ρευστό χαρακτήρα, που αρχίζει με το τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τελειώνει με την κατάκτηση της ενήλικης κατάστασης. Αποτελεί φαινόμενο των βιομηχανοποιημένων κυρίως χωρών, αλλά εμφανίζεται και στις αναπτυσσόμενες.
- **Πρώτες αναφορές:** Εφηβεία 14-24 (Hall, S.G., 1904), παρατεταμένη εφηβεία, ψυχοκοινωνικό μορατόριουμ, αναπτυξιακή κρίση: οικειότητα vs. απομόνωσης (Erikson (1950, 1968), 17ο-33ο έτος: Αρχαία φάση ανάπτυξης (Levinson, 1978)

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΗΣ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗΣ (ΓΑΛΑΝΑΚΗ, 2008)

- ✓ Παγκοσμιοποίηση, κυρίως στον τομέα της οικονομίας
- ✓ Εκβιομηχάνιση
- ✓ Μεγαλύτερη ηλικία γάμου (28,4 έτη γυναίκες, 31 έτη, άνδρες)
- ✓ Μεγαλύτερη ηλικία απόκτησης παιδιών (28,9 έτη, γυναίκες)
- ✓ Γενίκευση της εκπαίδευσης
- ✓ Μεγαλύτερη διάρκεια της εκπαίδευσης –
- ✓ Κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας
- ✓ Είσοδος της γυναίκας στην αγορά εργασίας
- ✓ Έλεγχος γεννήσεων, μικρότερος αριθμός παιδιών
- ✓ Αποδοχή των προγαμιαίων σεξουαλικών σχέσεων, συμβίωση
- ✓ Έναρξη της ήβης σε μικρότερη ηλικία – μικρότερη παιδική ηλικία

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΗΣ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗΣ (ΓΑΛΑΝΑΚΗ, 2008)

- ✓ διερεύνηση της ταυτότητας
- ✓ Αστάθεια
- ✓ εστίαση στον εαυτό
- ✓ αίσθημα του «ενδιάμεσου»
- ✓ Δυνατότητες
- ✓ Αυξημένη ελευθερία
- ✓ Απουσία υποχρεωτικής εκπαίδευσης
- ✓ Απουσία υποχρεώσεων προς οικογένεια
- ✓ Η ηλικία με τη λιγότερη δόμηση από κοινωνικούς θεσμούς (π.χ. εκπαίδευση, γάμος)
- ✓ Ετερογένεια – Ατομικές διαφορές
- ✓ Οπτική της ενήλικης ζωής ως δύσκολης περιόδου λόγω των ευθυνών, ως τέλους των δυνατοτήτων, του αυθορμητισμού, ως περιόδου συμβιβασμού (Arnett, 2004)

ΑΡΧΙΚΗ ΕΝΗΛΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΑΡΧΙΚΗ ΕΝΗΛΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (20-40 ΕΤΗ)

- Η βασική ψυχοσωματική διαμόρφωση έχει συντελεστεί αν και ορισμένες ψυχολογικές λειτουργίες συνεχίζονται ως την γεροντική ηλικία
- Βασικά καθήκοντα προς εκπλήρωση: έναρξη επαγγελματικής σταδιοδρομίας, επιλογή συντρόφου, δημιουργία οικογένειας, ανάληψη κοινωνικού ρόλου συμβατού με τη κοινωνικοπολιτισμική πραγματικότητα
- Νοητικά μπορεί να χρησιμοποιεί όλους τους τρόπους σκέψης που χαρακτηρίζουν τα προηγούμενα στάδια ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση
- Βασική σύγκρουση: συντροφικότητα-απομόνωση

Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ ΩΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ

- Μελετητές της οικογένειας έχουν καταγράψει ποικίλα στάδια στην διαδικασία της ανάπτυξης της σχέσης του ζεύγους και της οικογένειας.
- Ο Solomon (1973), πρότεινε τα ακόλουθα στάδια: επιλογή συντρόφου, γάμος, γέννηση του παιδιού/-ιών και ανατροφή τους, ανεξαρτητοποίηση των μελών της οικογένειας, φυσική απομάκρυνση των παιδιών και το γεγονός της απώλειας.
- Ο Haley (1973) υποστήριξε την ύπαρξη έξι σταδίων στο μοντέλο του για τον κύκλο ζωής του ζεύγους και της οικογένειας: την περίοδο της γνωριμίας, την επιλογή του συντρόφου και τον γάμο, την γέννηση των παιδιών και την ανατροφή τους, τις δυσκολίες της μέσης ηλικίας, τον «αποθυλασμό» των παιδιών από τους γονείς, την σύνταξη και την ένταξη στην τρίτη ηλικία (Fallicon, 1998).

- Οι Minuchin και Fishman (1981), αναφέρθηκαν στα στάδια της επιλογής του συντρόφου, της δημιουργίας της ταυτότητας του ζεύγους, της γέννησης των παιδιών μέσα στην οικογένεια, της οικογένειας με νήπια, της οικογένειας με παιδιά σχολικής ή εφηβικής ηλικίας και της οικογένειας με ενήλικα παιδιά.
- Ένα πρόβλημα αυτών των σταδίων είναι ότι στηρίζονται στο γεγονός ότι οι περισσότερες επιλογές συντρόφου θα οδηγήσουν στον γάμο και στην οικογένεια (White, 1991).
- Στην σύγχρονη πραγματικότητα, ένα άτομο μπορεί να θεωρεί ελκυστικό ένα άλλο και να το επιλέγει ως σύντροφο χωρίς να σκέφτεται απαραίτητως τον γάμο.
- Μάλιστα, οι έρευνες καταλήγουν ότι «η επιλογή του συντρόφου εξαρτάται από το πλαίσιο, δηλαδή από το αν πρόκειται για βραχυπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη σχέση»
- Όμως, είναι αλήθεια ότι οι ετερόφυλες κοινωνικές επαφές εμπεριέχουν τουλάχιστον την πιθανότητα του γάμου.

- Η επιλογή του συντρόφου φαίνεται να ποικίλλει σε ένα συνεχές από την «αυτόνομη» επιλογή, όπου το ίδιο το άτομο επιλέγει το σύντροφο του μέσω της διαπροσωπικής συναλλαγής ή της ρομαντικής αγάπης με «μή πρακτικά» κριτήρια, έως την «προγραμματισμένη» επιλογή, όπου κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας διαπραγματεύεται την επιλογή του συντρόφου (Lee, Stone, 1980), με «πρακτικά» κριτήρια, όπως την οικονομική κατάσταση ή το επαγγελματικό κύρος (Rossenblatt, Cozby, 1972).

ΜΕΣΗ ΕΝΗΛΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΜΕΣΗ ΕΝΗΛΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (40-65 ΕΤΗ)

- Υψηλότερο επίπεδο παραγωγικότητας, δημιουργία & επαγγελματικής σταδιοδρομίας
- Μείωση φροντίδας ανατροφής παιδιών-χρόνος για άλλες δραστηριότητες
- Συνειδητοποίηση προσωπικών ορίων και ικανοτήτων-διάστασης μεταξύ νεανικών φιλοδοξιών και τρέχουσας κατάστασης-αλλαγή αντίληψης διάρκειας ζωής
- Απομάκρυνση παιδιών από το σπίτι-εμμηνόπαυση-σύνδρομο άδειας φωλιάς, απώλεια νεότητας & γονιμότητας
- Βασική σύγκρουση: πανανθρώπινο ενδιαφέρον- αυτό-απορρόφηση

**ΓΕΡΟΝΤΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ
(ΜΕΤΑ ΤΑ 65 ΕΤΗ)**

ΓΕΡΟΝΤΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

- Αποδέσμευση από υποχρεώσεις (ενδέχεται να επιφέρει μείωση ενδιαφέροντος για κοινωνικές συναλλαγές & συναισθηματική επαφή με άλλους-απόσυρση & παραίτηση)
- Απόσυρση από την ενεργό κοινωνική εργασία-συνταξιοδότηση (μπορεί να γίνει αντιληπτή ως τιμωρία ή απώλεια προσωπικής αξίας)
- Πτώση σωματικής αντοχής, εμφάνιση ασθενειών, έκπτωση νοητικών λειτουργιών-ενδέχεται να νοιώσει κάποιος αδύναμος, να περιορίσει τις δραστηριότητές του ή να νοιώσει ανήμπορος & αποθαρρημένος
- Θάνατος προσφιλών προσώπων (συναισθηματική αναταραχή, μοναχικότητα & έλλειψη ικανοποίησης από ζωή)
- Περισσότερος ελεύθερος χρόνος για προσωπική αναψυχή και προσφορά στους άλλους (π.χ. παιδιά, εγγόνια)
- Σύγκρουση: Ικανοποίηση ή απόγνωση